RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922. Första kammaren. Nr 40.

Tisdagen den 30 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen, dels i proposition nr 2 om tilläggsstat för år 1922, dels ock i proposition nr 258 gjorda framställningar om kapitalökning för egnahemslånefonden;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett statsstuteri i samband med Flyinge hingstdepå;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till kolonisation å kronoparker;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, i vad rör jordbruksärenden;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare; samt

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer.

Herr talmannen tillkännagav, att han och de ledamöter, som fått i uppdrag att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning, ansett nödigt, att nu tillsvidare i kammarens kansli anställdes ytterligare två notarier, och hemställde herr talmannen, huruvida kammaren medgåve detta.

Härtill svarades ja.

Därefter tillkännagavs att i enlighet härmed anställts såsom nota-

rier kanslisten hos kammaren E. Carlén och juris studeranden T. Vide samt såsom kanslist efter den förre juris studeranden A. Norrman.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden och memorial nr 116—118 och sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 4 (11).

Vid föredragning av sammansatta stats- och första lagutskottets memorial nr 5 (12), med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta stats- och första lagutskottets kanslipersonal och vaktbetjäning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 69—75.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 76, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlitade biträden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtande nr 25 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 23—25.

Vid föredragning av andra lagutskottets memorial nr 26, angående arvode åt den, som inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 251 med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m. dels ock i anledning därav väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 54 och 55.

Föredrogos och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial:

nr 56, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner om tillstånd för vissa föreningar att vid offentliga kapplöpningar och travtävlingar anordna vadhållning för allmänheten med s. k. totalisator; och

nr 57, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande Kungl. Maj:ts proposition angående förkortning av tiden för vissa arrenden.

Föredrogos å nyo statsutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära befattningshavare;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm m. m.;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa kompanichefer vid Bohusläns regemente från dem ådömd ersättningsskyldighet;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den framtida användningen av Jämtlands roteringskassa; samt

nr 104, i anledning av vissa framställningar i Kungl. Maj:ts proposition angående lönefrågor vid armén och marinen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om arbetspenningar åt artilleriets hantverksbeställningsmän.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för fast anställt manskap vid armén och marinen m. m.

Uti en till riksdagen avlåten, den 10 februari 1922 dagtecknad proposition (nr 139), vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels godkänna vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 9 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för fast anställt manskap vid armén och marinen, dels ock medgiva, att kostnaderna för arbetspenningar till hantverksbeställningsmän vid artilleriet finge bestridas av det under riksstatens fjärde huvudtitel upptagna ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *O. U. B. Olsson*, *J. Nilsson* i Malmö, *A. Anderson* i Råstock, *O. H:son Waldén*, *C. R. Jansson* i Falun, *E. Andersson* i Prästbol och *O. E. Ljungberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»På grund av vad departementschefen anfört, anser sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Om arbetspenningar åt artilleriets hantverksbeställningsmän. (Forts.)

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må

a) godkänna det vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 10 februari 1922 fogade förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 9 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för fast anställt manskap vid armén och marinen;

b) medgiva, att kostnaderna för arbetspenningar till hantverksbeställningsmän vid artilleriet må bestridas av det under riksstatens fjärde huvudtitel upptagna ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m.»

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: På denna punkt har jag reserverat mig mot majoriteten i utskottet. Jag anser, att om man följer utskottet, så kommer en orättvisa att kunna ske mot vissa kategorier av arbetare vid artilleriet, som man har omnämnt. Det är så, att vid senast företagna löneregleringar ha vissa arbetspenningar för hantverksbeställningsmän vid artilleriets tygverkstäder indragits. Denna indragning har medfört en väsentligt reducerad inkomst för dessa. Detta om jag så får säga lilla misstag har departementschefen nu försökt avhjälpa genom att yrka på en ändring i lönereglementet, varigenom arbetspenningar kunde tilldelas dessa hantverksbeställningsmän. Grunderna för denna tilldelning skulle givetvis fastställas av Kungl. Maj:t. Alla de myndigheter, som ha uttalat sig i frågan, ha också mycket varmhjärtat framhållit nödvändigheten av, att denna personal vid tygverkstäderna finge just de ifrågasatta arbetspenningarna. Man har ansett, att om man frångtager denna personal arbetspenningarna så skulle det yppa sig svårigheter vid rekryteringen. För att förebygga vakanser på just detta område har man slutligen ansett sig böra avhjälpa förhållandena. Och det förefaller mig, som om de skäl, departementschefen har framlagt, äro synnerligen talande för den kungl. propositionen i ärendet. Han säger bland annat, som synes på sid. 2 i utlåtandet nr 105:

»Starka billighetsskäl tala också för, att hantverksbeställningsmännen vid kommendering till arbete vid tygverkstäderna beredas ett tillskott, som i avlöningshänseende likställer dem med de civila arbetarna vid samma verkstäder. Att de för utförandet av samma slags arbete som de civila arbetarna skulle åtnjuta en avsevärt mindre ersättning än de senare, kan icke vara ägnat att uppmuntra dem till intresse, omtanke och flit i arbetet. Ett ytterligare skäl för bibehållandet av arbetspenningarna, som jag anser mig böra understryka, är den omständigheten, att ifrågavarande beställningsmän icke hava samma befordringsmöjligheter som underbefälet i övrigt och alltså icke kunna på det sättet hållas skadeslösa för en jämförelsevis mindre ersättning för ett kvalificerat arbete.» Jag vet, att majoriteten gent emot denna uppfattning kommer att framhålla, att dessa in-natura-förmåner, som de ha i fråga om logi och kost, ej äro värderade till sitt fulla värde. Jag vill emellertid gent emot detta säga, att i fråga om kosten är det ju klart, att staten ej gärna kan taga mera än den själv betalar d. v. s. självkostnadspriset.

Om arbetspenningar åt artilleriets hantverksbeställningsmän. (Forts.)

Därför blir givetvis en avgift på en 30 kronor i månaden ringa för kosthållet, då man vet, att det kostar avsevärt mera på andra ställen. Det förefaller mig emellertid som om man vid tidigare företagna löneregleringar hade begått ett misstag. Därför anser jag, att det är välbetänkt av departementschefen att försöka avhjälpa detta, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid ärendet fogade reservationen.

Herr Kvarnzelius: Herr greve och talman! Vi ha inom utskottet ansett, att de förutsättningar, på vilka det här förslaget är byggt, äro oriktiga. Därför ha vi ej kunnat biträda Kungl. Maj:ts proposition. Departementschefen har grundat sin framställning på den förutsättningen, att de fast anställda skulle ha en mindre avlöning än de civila arbetare, med vilka de arbeta sida vid sida, och för det ändamålet har det gjorts en uträkning, som ådagalägger, att dessa civila arbetare ha ej fullt 10 kronor mera per månad, men för att komma fram till det har den utgångspunkten valts, att man räknat med, att de naturaförmåner, som den fast anställde åtnjuter, äro upptagna till de pris, som de äro kalkylerade till, eller 1 krona om dagen för maten, 6 kronor i månaden för bostad, bränsle och lyse och för kläderna, tror jag, ej fullt 10 kronor per månad. Det är klart, att om man har en sådan utgångspunkt och man skall räkna vilka förmåner den fast anställde har å ena sidan och så jämföra dem med vad man måste betala en civil arbetare och denne säkerligen ej kan leva på 1 krona om dagen, så måste man få ett resultat, som visar, att den fast anställde är för lågt betalad. Det riktiga hade naturligtvis varit, att man hade räknat med den ungefärliga kostnad, med vilken den civile arbetaren har att räkna, då han skall kalkylera vad han behöver för sin existens. Och då kommer man givetvis till ett högre belopp än 1 krona om dagen och motsvarande belopp för övriga förmåner. Då vi inom utskottet ansett, att grunderna för det förslag, som vederbörande framlagt, äro oriktiga, ha vi ej kunnat biträda Kungl. Maj:ts proposition, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Nothin: Då försvarsministern ej är här närvarande, må det tillåtas mig att säga ett par ord i denna fråga. Den ligger ju till på det sätt, att tidigare ha till hantverksbeställningsmän, vilka ej behövts i vederbörande truppförband utan beordrats till tjänstgöring vid artilleriets verkstäder, utgått särskilda arbetspenningar. Vid den lönereglering, som ägde rum föregående år, strök man bort åtskilliga särskilda ersättningar, och däribland dessa arbetspenningar. Såvitt jag kan finna, var anledningen därtill av rent formell art. De sakkunnige, vilkas förslag ligger till grund för denna lönereglering, säga i sitt utlåtande, att det hade rått viss tvekan, huruvida dessa arbetspenningar borde avskaffas, men de hade låtit sin tvekan falla med hänsyn till angelägenheten att i möjligaste mån söka åvägabringa enhetliga löneförmåner vid den nya regleringen; och departementschefen strök också under, att det var med viss tvekan, han gick fram med sitt förslag. Emellertid ansåg han, att man icke utan tvingande skäl borde hava dylika särskilda arvo-

Om arbetspenningar åt artilleriets hantverksbeställningsmän. (Forts.)

den, och intog därför samma ståndpunkt som de sakkunnige. Emellertid framhöll han, att därest erfarenheten gåve vid handen, att särskilda åtgärder måste vidtagas för att säkerställa rekryteringen, så torde framdeles böra övervägas, på vilket sätt ändamålet lämpligast borde vinnas. Så låg frågan, och riksdagen hade, när den behandlade ämnet, ej något särskilt uttalande i denna del.

Nu ha emellertid sakkunniga myndigheter, såsom en ärad ledamot på Malmöbänken förut påpekat, framhållit vikten av, att någonting göres. En del truppförbandschefer hade sålunda sista hösten meddelat, att hantverksbeställningsmännen förklarat, att de, under förutsättning av arbetspenningarnas borttagande, ämnade avgå vid utgåendet av deras nuvarande kontrakt, och att en sådan fara existerar finner man, när man ser på de siffror, som äro meddelade i propositionen på sidan 6. Av de 30 hantverksbeställningsmän, som haft tillfälle att välja, huruvida de ville övergå till nya staten eller kvarstå på den gamla, ha endast 5 övergått till ny stat, under det att 25 föredragit att kvarstå på den gamla. Som förhållandena nu äro, innebära de en försämring i lönehänseende för de hantverksbeställningsmän, som övergått till ny stat, och innebära därjämte, att dessa komma att få stå och arbeta i tygverkstäderna mot lägre avlöning än andra civila arbetare å samma verkstäder. Hur stor denna skillnad i avlöningshänseende blir, beror ju på, till vilka belopp dessa naturaförmåner uppskattas. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att ett bifall till propositionen i viss mån överensstämmer med den ståndpunkt, som riksdagen vid löneregleringen i fjol intog i en liknande fråga. Riksdagen uttalade nämligen då med avseende å avlöningsreglementet för officerare och underofficerare, att tjänsteman icke skulle genom tillämpning av det nya avlöningsreglementet vid övergången till ny stat lida minskning i sina inkomster. Jag tror det skulle vara en orättvisa mot de nuvarande hantverksbeställningsmännen, ifall det ej gjordes något för dem i förevarande hänseende, och jag tror också, att det har rätt så stor betydelse för rekryteringen, ifall hantverksbeställningsmännen ha denna möjlighet att vid kommendering till arbete vid tygverkstäderna få dessa arbetspenningar. Jag anser det önskligt, att kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Widell: Herr greve och talman! Då jag deltagit i arméns och marinens avlöningssakkunniges behandling av denna fråga, så ber jag att få meddela, att det ej endast var av formella skäl, som de sakkunnige föreslogo indragning av denna förmån. Om vi hade funnit, att förmånen varit nödvändig av reella skäl, så hade vi givetvis försökt att på något sätt sörja för, att de olägenheter, som givetvis måste uppkomma, skulle förekommas, men enligt vår uppfattning voro de avlöningsbelopp, som föreslogos för arméns manskap, så väl tilltagna, att det ej fanns något behov av dessa arbetspenningar, och det lär ej kunna bestridas, att departementschefen förra året ställde sig på samma ståndpunkt som avlöningssakkunnige, och det gjorde riksdagen också.

Nu säges det, att erfarenheten visat, att det var ett missgrepp, som

Om arbetspenningar åt artilleriets hantverksbeställningsmän. (Forts.)

gjordes. Av 33 beställningsmän ha 25 stått kvar på gammal stat och endast 8 gått över på ny stat. Men det bevisar ingenting. Det är alldeles uppenbart, att om en person kan välja mellan att stå kvar på gammal stat med den högre inkomst, som han i så fall anser sig få, så gör han det. Det är icke heller den ringaste risk för manskapet att stå kvar på gammal stat. Ty i samma ögonblick som kontrakten gå ut, kunna de omedelbart gå över på den nya staten. Det har visat sig, att alla beställningsmän, vilkas kontrakt utgått, gått över på den nya staten och sålunda har det visat sig icke vara någon fara med rekryteringen. Därtill kommer att fem av dem, som icke varit tvungna att gå över på ny stat, likväl gjort det.

Jag skall nu som hastigast beröra frågan om inkomstminskning. Det är nog så, att det genom de nya avlöningsbestämmelserna i vissa fall blir en inkomstminskning, men det beror uteslutande på det sätt arbetspenningarna beräknats, och det sättet är enligt mitt förmenande alldeles felaktigt. Man uppskattar naturaförmånerna alldeles för lågt. Man får naturligtvis icke endast tänka på vad de kostat staten, utan även på vad de i verkligheten äro värda. Därtill kommer, att jämförelse icke får ske med den lön, som civila arbetare ha vid artilleriet, utan jämförelsen bör ske med den lön civila arbetare ha i privat verksamhet, då den förra lönen nu ligger betydligt över den senare. Under sådana förhållanden kan jag icke se, att man kan vidhålla systemet med arbetspenningar. Tvärtom bör en reglering ske av de civila arbetarnas löner vid artilleriet i överensstämmelse med de löner, som tillkomma arbetare i privat verksamhet. Jag är övertygad om, att en sådan reglering måste komma till stånd; det är icke möjligt att hålla lönerna olika varandra. Om riksdagen skulle gå med på att bevilja dessa arbetspenningar, kommer i verkligheten denna personal i en alldeles obefogat förmånlig ställning. När det talas i ämbetsverkens utlåtanden om att personalen försatts i ett nödläge, får jag säga, att jag icke kan förstå huru man kan tala om något sådant. Det är här fråga om en personal, som har allting fritt och dessutom kontant från 960 upp till ett par tusen kronor om året, och det kan man icke säga vara något nödläge. Jag erinrar om, att lönerna äro beräknade för en ogift person, som bor i kasernen, de äro icke beräknade för familjeförsörjare. För min del finner jag det synnerligen olyckligt, om riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet N o t h i n: Jag skall endast nämna en siffra, som visar, att det är ett rätt obetydligt belopp det här rör sig om. Det har meddelats mig, att arbetspenningarna för 14 hantverksbeställningsmän under ett halvår uppgått till 2,400 kronor. Jag kan alltså icke se, att man av finansiella skäl behöver hysa några betänkligheter mot denna proposition; skulle den däremot icke bifallas, blir följden den, att personer med samma arbete på samma verkstad få olika ersättning.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr tal-

Om arbetspenningar åt artilleriets hantverksbeställningsmän. (Forts.)

mannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 105, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 43.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 106, angående vissa anslag under fjärde huvudtiteln.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för drift och underhåll av personautomobiler.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Ang. sättet för täckande av brist å anslaget till remontering m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m.

Ang. sättet för täckande av brist å anslaget till remontering m. m. (Forts.)

I en till riksdagen avlåten, den 10 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 157, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag, högst, 200,000 kronor.

I berörda statsrådsprotokoll hade departementschefen omförmält, att jämväl å vissa andra av lantförsvarets anslag uppstått brister, vilka emellertid kunde täckas, utan att medel därtill behövde anvisas av riksdagen. Sålunda hade å ordinarie reservationsanslaget till remontering uppstått en brist å 58,103 kronor 60 öre. Departementschefen hade ansett, att remontinköpen under innevarande år utan men för remonteringen kunde i någon mån inskränkas, och att ett utjämnande av förhållandet mellan de båda åren lämpligen kunde ske därigenom, att det belopp, varmed anslaget överskridits under år 1921, täcktes ur ordinarie anslaget för innevarande år.

Utskottet hade i förevarande utlåtande yttrat bland annat:

»Gent emot departementschefens förslag att genom en minskning i remontinköpen för innevarande år täcka den brist, som uppstått för år 1921, vill utskottet framhålla, att, då endast omkring 25 remonter mera än som av riksdagen avsetts under år 1921 inköpts, det icke synes utskottet lämpligt att för bristens täckande taga i anspråk innevarande års remonteringsanslag i större utsträckning än som kan anses motsvara kostnaden för inköp av nämnda 25 remonter. För att emellertid undvika budgetens belastning för täckande av det återstående beloppet av bristen i fråga, har utskottet ansett sig böra föreslå, att behållningen å Norrbottens hästjägarskvadrons fond, vilken för närvarande uppgår till omkring 68,000 kronor, för ändamålet tages i anspråk.»

Utskottet hade i utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte

a) för täckande av under 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 200,000 kronor;

b) medgiva, att för täckande av sådan brist för samma år å ordinarie reservationsanslaget till remontering finge, utöver vad som motsvarade inköpskostnaden för 25 remonter, av behållningen å Norrbottens hästjägarskvadrons fond tagas i anspråk erforderligt belopp.

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *A. C. Lindblad*, *O. U. B. Olsson*, *J. Nilsson* i Malmö, *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén*, *O. H:son Waldén*, *C. R. Jansson* i Falun, *E. Andersson* i Prästbol och *A. E. Ljungberg* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning — — — behöva uppkomma.

Ang. sättet för täckande av brist å anslaget till remontering m. m. (Forts.)

I övrigt delar utskottet departementschefens uppfattning, att det belopp, varmed anslaget för inköp av remonter överskridits under 1921, bör täckas av ordinarie anslaget för innevarande år.

Utskottet hemställer, att riksdagen måtte

a) för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 200,000 kronor.»

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Icke heller på denna punkt har jag kunnat biträda majoritetens yrkande, men då riksdagen vid flera tillfällen betonat, att sparsamhet bör iakttagas, vill jag fästa uppmärksamheten på, att det här är ett utmärkt tillfälle för riksdagen att giva sparsamhetssynpunkten sin anslutning.

Såsom synes av handlingarna, gäller det här att täcka den brist, som uppstått i remonteringsanslaget under föregående år. Departementschefen har ansett, att denna brist kan täckas av det ordinarie anslaget för innevarande år utan men för remonteringen. Jag vill tillägga, att om man täcker denna brist av innevarande års ordinarie anslag, så kan det ske, utan att man därmed på något sätt skadar remonteringen. Ty man får i alla fall ett större antal remonter än det antal, som majoriteten inom försvarsrevisionen kommer att föreslå i den nya organisationen. Det förefaller mig verkligen, som om riksdagen har stor anledning att göra den besparing, som jag i min reservation ansett behövlig. I förhoppning att riksdagen kommer att beakta sparsamhetssynpunkten skall jag, herr talman, kort och gott vädja till riksdagen att ansluta sig till den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna vid utskottets betänkande fogade reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Widell: Ja, detta är en ganska obetydlig fråga, och det torde icke vara skäl att om densamma upptaga någon större debatt. Det hela gäller en brist i anslaget å 58,000 kronor. Kungl. Maj:t har ansett, att hela bristen bör täckas av årets remonteringsanslag. Utskottet däremot har ansett lämpligare, att man icke minskar detta anslag med mer än det belopp, som motsvarar kostnaden för 25 remonter och att resten av bristen skall täckas från Norrbottens hästjägareskvadrons fond, som står till disposition och kan med riksdagens medgivande användas till sådant ändamål. Det har synts utskottet olämpligt med sådana starka kastningar från ett år till ett annat, som skulle bli följden av Kungl. Maj:ts förslag. Detta har varit anledningen till utskottets framställning, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr statsrådet Hansson: Jag har begärt ordet för att göra ett påpekande.

Av statsutskottets utlåtande framgår, att utskottet vill göra gäl-

Ang. sättet för täckande av brist å anslaget till remontering m. m. (Forts.)

lande, att överskridandet av 1921 års remonteringsanslag endast *delvis* skulle vållats genom att under år 1921 inköpts ett större antal remonter än som förutsättes i riksdagens beslut. Emellertid är förhållandet, att överskridandet, såvitt jag förstår, helt och hållet vållats därav, att man under nämnda år inköpt ett större antal remonter än riksdagen förutsatte skulle inköpas. En beräkning visar, att omkring 583 remonter skulle kunnat inköpas för de av riksdagen anvisade medlen. Man har emellertid i stället inköpt 625, d. v. s. 42 remonter mer. Medelpriset har varit 1,470 kronor och detta gör för 42 hästar summa 61,740 kronor. Då ett överskridande skett med ett belopp av 58,103 kronor 60 öre, är det sålunda konstaterat, att hela överskridandet beror på inköp av ett ökat antal remonter. Då jag utgår ifrån, att detta överskridande bör ersättas genom minskning i antalet i år inköpta remonter, så innebär det ingenting annat än att man vidbliver den rekrytering, som riksdagen själv avsett med sina beslut 1920 och 1921.

Under denna riksdag har vid flerfaldiga tillfällen betonats angelägenheten av, att man icke blott beviljar anslag till minsta möjliga belopp utan också att beviljade anslag verkligen hållas och att icke något överskridande sker. Jag tror, att det är mycket sunt i ett sådant fall som detta att vederbörande myndigheter själva få under kommande år söka täcka bristen från tidigare år. Jag tror, att man därigenom åstadkommer den nyttan, att vid blivande beslut om inköp kommer att iakttagas större försiktighet, så att anslaget icke överskrides. Både ur saklig synpunkt och ur synpunkten av att det är nödvändigt att skapa garantier för att anslag icke onödigtvis överskridas skulle jag, herr talman, vilja tro, att det är riktigast, att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 108, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Ang. sättet för täckande av brist å anslaget till remontering m. m. (Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;
Nej — 47.

Om inköp av vissa båtar och pråmar.

Föredrogs å nyo statsutskottets utlåtande nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag för inköp av vissa båtar och pråmar.

Uti en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1922 dagtecknad proposition (nr 207), vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels för inköp för marinens räkning av vissa båtar och pråmar å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 205,000 kronor;

dels ock för inköp för Vaxholms grenadjärregementes räkning av bogserbåten Gun å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 45,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar att från Ostkustens transportaktiebolag (ett på bränslekommissionens initiativ år 1918 bildat bolag, vari praktiskt taget alla aktier ägdes av staten) skulle inköpas för marinens räkning två bogserfartyg, en stålpråm, tre järnpråmar samt fyra träpråmar för en sammanlagd kostnad av 205,000 kronor och för Vaxholms grenadjärregementes räkning en bogserbåt för en kostnad av 45,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört följande:

»Då utskottet funnit, att någon utredning icke verkställts rörande användningen av ifrågavarande, för marinen avsedda fartygs- och pråmmateriel, har utskottet givetvis måst anse det tveksamt, huruvida materielen bör för marinen förvärvas. Emellertid har marinförvaltningen upplyst, att stort behov av materielen i fråga förelåge inom marinen. Utskottet har med hänsyn till det läge, vari ärendet sålunda för närvarande befinner sig, icke ansett sig böra fatta ståndpunkt i fråga om materielens övertagande för marinens och vad angår bogserbåten Gun för Vaxholms grenadjärregementes räkning, innan närmare utredning skett rörande materielens användning samt bemanningen av densamma. Ärendet torde kunna ånyo föreläggas nästa års riksdag.

På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må av riksdagen bifallas.»

Herr statsrådet Hansson: Herr talman! Jag skulle ej ha besvärat kammaren i denna punkt, om jag ej haft den uppfattningen, att vad utskottet här förordar kan bliva till men för staten i så måtto, att ett lämpligt tillfälle att för billigt pris anskaffa nödig materiel försittes.

Statsutskottet har som skäl för ett avstyrkande av Kungl. Maj:ts

Om inköp av vissa båtar och pråmar. (Forts.)

proposition anfört, att utredning rörande de ifrågavarande båtarnas och pråmarnas användning och bemanning icke föreligger. Rörande bemanningen förstår jag icke vad statsutskottet syftar på, då det icke på något sätt ingått i Kungl. Maj:ts förslag, att det för dessa båtar skulle behövas särskild bemanning. Flertalet av båtarna skola tilldelas marinen, därest de inköpas, och de bemannas då av sjöreserven. Det kommer icke på något sätt att krävas någon ökning eller ändring i manskapsförhållandena vid marinen. Här föreligger alltså praktiskt taget ingen bemanningsfråga.

Beträffande den av båtarna, som skall användas av Vaxholms grenadjärregemente, föreligger däremot en bemanningsfråga så till vida, att det behöves särskild personal för att sköta båten under de transporter, som skola verkställas. Båten användes för närvarande av regementet och skötes av samma personal, som skötte den under den tid den ännu användes av bränslekommissionen. Men jag är övertygad om att även med en sådan ordning man får en billigare transport, än om man följer det system, som hittills följts vid ifrågavarande transporter, nämligen att förhyra såväl material som bemanning.

Riksdagen har för övrigt i denna punkt under fjolåret gjort ett uttalande om önskvärdheten av att kostnaderna för transport vid grenadjärregementena begränsas, och Kungl. Maj:t har trott, att det här finns ett tillfälle att tillmötesgå denna riksdagens önskan genom att för relativt billigt pris inköpa en båt i stället för att årligen betala dryga hyror till enskilda ägare för den materiel, som man behöver använda.

Beträffande de båtar och pråmar, som skulle användas av marinen, har varvschefen vid flottans station i Stockholm i en skrivelse anfört:

»S/s'Achilles' föreslås att tilldelas Stockholms varv, som för indockning av stora fartyg har behov av en kraftigare bogserbåt än 'Hjälparen'. M/b 'Modig' föreslås att tilldelas Stockholms varv, där densamme torde med fördel kunna användas, bland annat vid förestående arbeten å Fjäderholmarna. För s/s 'Curry' finnes enligt uppgift behov vid Vaxholms kustartilleriregemente. Järnpråmen 'Vega' föreslås att tilldelas Stockholms varv, lämplig att vid behov användas som koldepotfartyg å Hårsfjärden. För järnpråmen 'Sturkö' finnes enligt uppgift behov vid Vaxholms kustartilleriregemente. Järnpråmarna 'Senoran' och 'Anders' lämpa sig för förvaring av kol vid Karlskrona varv. Träpråmarna 'Fram' och 'Ida' föreslås till skjutmål för kustflottan. Övriga ej särskilt nämnda pråmar föreslås att tilldelas Stockholms varv för diverse användning.»

Man har således redan från myndigheternas sida haft under övervägande, hur denna materiel skulle användas. Nu är frågan den: Finns det, om riksdagen avslår Kungl. Maj:ts proposition, någon möjlighet att förvärva samma materiel efter ett beslut av nästa års riksdag? Denna materiel är redan betalad och äges av staten, då den tillhör bränslekommissionen. Man skulle kunna tänka sig, att bränslekommissionen helt enkelt överläte denna materiel som gåva till marinen och Vaxholms kustartilleriregemente. Då skulle transaktionen endast visa sig som någon liten ökning i den förlust, som gjorts för bränslekommissionen. Men jag

Om inköp av vissa båtar och pråmar. (Forts.)

förstår mycket väl, att man från bränslekommissionens sida i detta fall har velat förfara mera affärsmässigt och att man velat ha betalt för den materiel, man överlämnat, och jag har också funnit det rimligt, att en sådan betalning lämnas. I själva verket är det från statens synpunkt endast en bokföringsåtgärd, där det på fjärde huvudtiteln påföres en utgift, som i stället kommer in som inkomst någon annanstans. Men om riksdagen, med den motivering, som statsutskottet här föreslagit, skulle ställa sig avvaktande, så kan det betyda, att marinen omedelbart får lämna ifrån sig den materiel, som redan delvis överlämnats av bränslekommissionen, och att kommissionen får taga i övervägande, huruvida denna materiel skall försäljas till enskilda eller icke. Om en sådan procedur skall äga rum, så innebär det alldeles säkert, att materielen nu säljes till mycket billigt pris och sedan, när i sinom tid marinen behöver skaffa ersättning för den materiel, som den nu icke får, den måste köpa denna materiel med större kostnader.

Jag tror alltså, att det vore en synnerligen god affär, om riksdagen nu ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition och därmed till annat statsföretag överföra den materiel, som bränslekommissionen nu icke längre har något behov av. Den räddhåga för en ökning i kostnaderna till bemanning, som tycks skymta fram i statsutskottets utlåtande, är fullkomligt ogrundad. Det finns här inga avsikter att genom någon extra bemanning vålla statsverket nya utgifter, ty som jag förut sagt, kommer all den materiel, som marinen skall övertaga, att bemannas av sjöreserven, och det vållar därför ingen som helst förändring i manskapsförhållandena vid marinen.

Herr Kvarnzelius: För min del är jag icke lika övertygad som herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet tycks vara om de ekonomiska fördelarna för statsverket av ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att initiativet till detta förslag icke utgått från de militära myndigheterna utan från bränslekommissionen, och på en framställan i denna riktning svarade marinförvaltningen, att det naturligtvis kunde vara bra att ha denna materiel, men några pengar för ändamålet hade man ej. Det kan tyckas, att om det behöves några bogserbåtar eller annan transportmateriel för marinen, det skall göras en framställning därom från vederbörande själva på grund av att ett verkligt behov föreligger. I detta fall har åtminstone jag ej någon kännedom om att några framställningar från de marina myndigheterna gjorts till Kungl. Maj:t om propositions avlåtande i sådant syfte.

För övrigt är det ju självklart, att i samma ögonblick, som denna materiel övergår till flottan, den tarvar vård och underhåll, och då stiga automatiskt de anslag, som äro avsedda för underhåll och nybyggnad av flottan.

När vi nu äro i färd med att skriva ned våra försvarskostnader, och det är fråga om att lägga upp en hel del av vår nuvarande sjökrigsmaterial och en massa båtar i s. k. materialreserv, kan det icke vara lämp-

ligt att samtidigt köpa in en massa transportmateriel, varav behovet kommer att göra sig betydligt mindre gällande, när den krigsmaterial, som skall betjänas med transportmateriel, reduceras.

Om inköp av vissa båtar och pråmar. (Forts.)

Men det är så med alla myndigheter, att när man kommer och bjuder dem en sak, tacka de och taga emot erbjudandet, och så har marinförvaltningen gjort i det här fallet också. Det är ju två bogserbåtar, en stålpråm, tre järnpråmar samt fyra träpråmar, som det här är fråga om, i och för sig mycket nyttiga artiklar, om de kunna rationellt utnyttjas, men jag betvivlar, att flottan vare sig i Stockholm eller i Karlskrona kan på ett rationellt sätt utnyttja denna materiel.

Däremot tror jag, att den båt, som är avsedd för Vaxholms grenadjärregemente, skulle vara till stort gagn och detta därför att den redan användes för det ändamålet. Men det förhåller sig med den saken så, att det inom försvarsrevisionen är under övervägande att avskaffa hela detta regemente, och då synes det mig ej vara riktigt lämpligt att man, samtidigt som man är i färd med att göra förslag i ovannämnda riktning, sörjer för dess transportbehovs tillgodoseende.

Det har varit dessa synpunkter, som varit vägledande för mig och, som jag tror, även för statsutskottets majoritet. Jag känner så pass mycket till de militära och marina myndigheterna, att jag kan säga att ha de bara fått materiel, nog komma de att begära bemanning till den också, det är jag övertygad om. Det finns icke en båt så usel varken vid flottans station i Stockholm eller i Karlskrona, att ej de militära myndigheterna anse det vara önskvärt att kunna mobilisera den, och då är det klart, att de vilja ha bemanning även för dessa båtar m. m. varom nu är fråga.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Hansson: Herr talman! Den omständigheten, att marinförvaltningen icke äskat anslag för inköp av denna materiel, behöver ej betyda, att denna materiel är obehövlig. Vi veta, att det från myndigheternas sida har måst iakttagas en mycket stark begränsning, då det gällt att begära anslag. Det kan därför naturligtvis ifrågakomma, att om ett gott erbjudande som det här ifrågavarande göres, så kunna de taga detta erbjudande något år tidigare, än de annars skulle behövt äska nytt anslag för inköp av materiel, och jag tror, att det snarare vore skäl att klandra, om de marina myndigheterna icke skulle haft ett sådant sinne för den affärsmässiga sidan av saken, än att de nu haft det. Jag upprepar, vad jag sagt om bemanningen, att det icke föreligger någon fara, trots det allmänna misstroende, som låg i den ärade statsutskottsordförandens yttrande. Vad man än tror, att man kan vilja bemanna i flottan, så inte tror jag, att någon kan falla på den idéen att komma och begära särskild bemanning för pråmar.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: De skäl, som kommit fram i herr statsrådets anförande rörande behovet av denna materiel, har jag redan förut accepterat. Jag anser dem fortfarande också vara riktiga, men priset har här spelat en stor roll för vissa av utskottets ledamöter.

Om inköp av vissa båtar och pråmar. (Forts.)

Man har ansett, att man genom ett uppskov skulle kunna nedbringa detta pris. Utskottets här föreliggande förslag utgör en kompromiss, sedan enighet om alla andra utvägar visat sig vara omöjlig att uppnå. Jag tycker emellertid i likhet med herr statsrådet, att det skulle vara synnerligen olämpligt, om staten skulle avhända sig denna materiel till privatpersoner för en liten obetydlig penning. Jag vill därför uttala den förhoppningen, att även om detta utskottets utlåtande för tillfället går i avslagsriktning, staten söker bevara denna materiel och icke bortslumpar den, ty det kan vid en kommande riksdag visa sig vara lämpligt att då bifalla en liknande framställning, som den som nu avslås.

Herr statsrådet Svensson: Herr talman, mina herrar! Med avseende på vad den siste ärade talaren yttrade om önskvärdheten av att behålla denna materiel i statens ägo, vill jag framhålla det, att med hänsyn till angelägenheten av att snarast möjligt kunna avveckla vad som ännu är kvar av bränslekommissionen, kommissionen väl torde bli nödsakad, därest nu riksdagen icke godkänner denna överlåtelse av kommissionens materiel till flottans myndigheter, att realisera denna materiel på annat håll och till de förmodligen mycket låga priser, som i den öppna marknaden nu kunna fås för den. När jag tagit del av denna frågas tidigare behandling, har jag ansett det vara riktigare, att de statsmyndigheter, som därav kunde vara i behov, fingo övertaga denna materiel, hellre än att man till ytterst låga priser bortslumpade materielen i fråga, men detta blir som sagt nödvändigt, om icke riksdagen godkänner detta förslag. Jag kan nämligen icke gärna tänka mig, att riksdagen vill vara med om att bränslekommissionens slutliga avveckling skall fördröjas ett helt år för denna angelägenhets skull. Ur denna synpunkt tror jag det vore praktiskt, om saken nu finge ordnas på det sättet, som är föreslaget i propositionen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det förevarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa anslag till universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Dyrtidstillägg åt präster.

Föredrogs å nyo statsutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1922—1923 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner.

Uti en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1922 dagtecknad propo-

sition, nr 226, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

Dyrtidstillägg åt präster. (Forts.)

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade allmänna grunderna för beviljande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1922—1923 till de prästmän, som funnes omförmälda i lagen den 30 augusti 1918 (nr 724) angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner ävensom i lagen den 19 november 1920 (nr 844) angående dyrtidstillägg åt kontraktsprostar;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest det grundtal, i förhållande vartill statstjänstemännens dyrtidstillägg utgår, bleve föremål för sänkning, förordna, att det till de i tjänst varande prästmännen utgående dyrtidstillägget skulle undergå skälig minskning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört bland annat följande:

»Det indextal, från vilket departementschefen utgått vid beräknande av nu ifrågavarande dyrtidstillägg, har jämväl legat till grund för Kungl. Maj:ts förslag rörande dyrtidstillägg åt statens befattningshavare. Då emellertid riksdagen beträffande sistnämnda dyrtillstillägg räknat med en sänkt medelindex, har utskottet ansett det kunna ifrågasättas, huruvida med anledning härav några jämkningar böra vidtagas i avseende å grunderna för de prästerliga befattningshavarnas dyrtidstillägg. Förhållandet beträffande nu ifrågavarande tjänsteinnehavare ställer sig dock något annorlunda, dels med hänsyn därtill, att deras dyrtidstillägg är beräknat för ecklesiastikåret 1922—1923, d. v. s. redan från den 1 maj detta år, dels ock i betraktande av det bemyndigande som, i likhet med vad förut varit fallet, även nu begärts för Kungl. Maj:t att vid sänkning av grundtalet för statstjänstemännens dyrtidstillägg vidtaga skälig minskning i de prästerliga befattningshavarnas dyrtidstillägg. Vid angivna förhållanden har utskottet ej velat föreslå någon ändring i de av departementschefen angivna grunderna för dyrtidstilläggens beräkning, men förutsätter utskottet, att, innan författning i ämnet av Kungl. Maj:t utfärdas, Kungl. Maj:t vidtager sådan nedsättning beträffande nu ifrågavarande dyrtidstillägg, som betingas av redan under andra kvartalet 1922 inträdd minskning av indextalet, dels att jämväl därefter sådan jämkning i fråga om de prästerliga befattningshavarnas dyrtidstillägg göres, som med hänsyn till indextalets fall och andra på frågan inverkande omständigheter kan anses påkallad.

Vad angår tillägget till emeriti med lägsta emeritilöner, skulle detta utgå under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts proposition 125 angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Sagda proposition har numera av riksdagens kamrar bifallits.»

Dyrtidstillägg åt präster. (Forts.)

Utskottet, som i övrigt ej funnit anledning till erinran mot Kungl. maj:ts förslag, hade förty hemställt, att riksdagen måtte

a) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklasiastikärenden den 14 mars 1922 angivna allmänna grunderna för beviljande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1922—1923 till de prästmän, som funnes omförmälda i lagen den 30 augusti 1918 (nr 724) angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner ävensom i lagen den 19 november 1920 (nr 844) angående dyrtidstillägg åt kontraktsprostar;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest det grundtal, i förhållande vartill statstjänstemännens dyrtidstillägg utgår, bleve föremål för sänkning, förordna, att det till de i tjänst varande prästmännen utgående dyrtidstillägget skulle undergå skälig minskning.

Herr W e s t m a n : Jag har begärt ordet för att bedja om en upplysning från statsutskottets sida. Som kammaren behagade finna, handlar detta utlåtande om dyrtidstillägg åt vissa ecklesiastika befattningshavare. Under punkt b) hemställer utskottet, att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att under vissa förutsättningar låta dyrtidstilläggen undergå skälig minskning. Det är således ett mycket allmänt hållet uttryck, som förekommer i denna fullmakt för Kungl. Maj:t, och går man för att få närmare ledning till utskottets motivering å sid. 11, så ser man, att utskottet även där uttrycker sig mycket svävande. Det säges nämligen där, att innan författning i ämnet utfärdas av Kungl. Maj:t, skall Kungl. Maj:t vidtaga sådan nedsättning beträffande nu ifrågavarande dyrtidstillägg, som betingas av redan under andra kvartalet 1922 inträdd minskning i indextalet, samt att jämväl därefter sådan jämkning i fråga om de prästerliga befattningshavarnas dyrtidstillägg må göras, som med hänsyn till indextalets fall och andra på frågan inverkande omständigheter kan anses påkallad. Det är, som kammaren finner, en mycket obestämt hållen förmulering, som utskottet använt, när det säger, att det väntar, att Kungl. Maj:t skall låta även »andra på frågan inverkande omständigheter» spela in. Det vore naturligtvis av stort intresse för oss, som här skola fatta beslut om utskottets hemställan att bevilja Kungl. Maj:t en sådan fullmakt — och det vore kanske också för herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet av intresse — att från statsutskottets sida få upplysning om vad denna fullmakt verkligen innehåller, om hur långt Kungl. Maj:ts befogenhet enligt statsutskottets mening skall sträcka sig.

Herr B e r g q v i s t : På den framställda frågan ber jag att få svara, att med »andra på frågan inverkande omständigheter» avses sådan förändring i familjeförhållandena, som kunna under ecklesiastikåret påkalla förändring i familjetilläggen, såsom t. ex. om någon familjemedlem avlider eller om något barn under ecklesiastikåret överskrider 16-årsåldern.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att utskottet icke har föreslagit, att det skulle lämnas åt Kungl. Maj:t något bemyndigande att vidtaga ändringar med hänsyn till dessa »andra omständigheter», utan det är endast vederbörande myndigheter, som skola iakttaga detta, nämligen domkapitlen beträffande kyrkoherdar och komministrar samt konungens befallningshavande beträffande kontraktsprostar. Dessa skola nämligen för varje kvartal uppgöra en förteckning på de dyrtidstillägg, som vederbörande befattningshavare skola ha, och de ha då att uppgiva de belopp, varpå dyrtidstillägg skall utgå samt också de familjeförhållanden, som kunna berättiga dem att erhålla familjetillägg. Beträffande återigen det bemyndigande, som lämnats åt Kungl. Maj:t, så finns det angivet i klämmen under punkten b), och innebär endast att att Kungl. Maj:t skall taga hänsyn till en sänkning i indextalet. Det heter visserligen här, att dyrtidstilläggen skola undergå *skälig* minskning — ett uttryck, som av den ärade talaren betecknades som alltför obestämt — men det är litet svårt att finna något mera bestämt uttryck, ty det skall uträknas i en bestämd procent och i bestämda dagtillägg för prästerna, och då kan det ju hända att det blir bråkdelar av ören. Det är därför klart, att det ej kan räknas ut så alldeles precis, utan det får bli en skälig beräkning, som ungefär håller den proportion, som skall vara rådande emellan dyrtidstillägg till andra statens befattningshavare och till präster. Det har beräknats, att prästerna skola ha ett dyrtidstillägg, som med ungefär 7 % understiger det, som utgår till statens befattningshavare, och när en ändring vidtages under ecklesiastikåret i prästernas dyrtidstillägg, så är detta i full överensstämmelse med vad som sker för statens befattningshavare, att deras dyrtidstillägg för varje kvartal ändras med hänsyn till indextalets sjunkande.

Dyrtidstillägg åt präster. (Forts.)

Jag hoppas, att jag med dessa ord har lämnat en tillfredsställande förklaring och ett nöjaktigt svar på den fråga, som framställts.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Vid å nyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållandena för befattningshavare vid lots- och fyrstaten m. m. jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets utlåtande nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa lån till främjande av bostadsproduktionen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m.

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, hade chefen för socialdepartementet under punkt 133 erinrat om de spörsmål rörande bostadsproduktionens främjande, som syntes böra föreläggas riksdagen, och därvid ifrågasatt dels att till ökning av statens bostadslånefond skulle

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

få disponeras ytterligare 15,000,000 kronor såsom lån ur statsverkets fond av rusdrycksmedel och dels att till vissa ändamål, som indirekt åsyftade bostadsproduktionens främjande, skulle få användas besparingar å de utav riksdagen tidigare beviljade anslagen med ändamål att åt byggnadsföretagare bereda statsbidrag utan ränte- eller återbetalningsskyldighet.

Vidare hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 2 beträffande tilläggsstaten för år 1922 under titeln »utgifter för kapitalökning» (bil. 3) föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition i ämnet, som senare kunde varda riksdagen förelagd, för avsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby beräkna ett reservationsanslag av 320,000 kronor att utgå av lånemedel.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 228, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1:o) medgiva, att för ökning av statens bostadslånefond finge såsom lån från statsverkets fond av rusdrycksmedel disponeras för år 1922 ett belopp av 15,000,000 kronor;

2:o) medgiva Kungl. Maj:t rätt att ur ett av riksdagen under femte huvudtiteln å extra stat för år 1922 till statsbidrag åt kommuner med flera för uppförande av vissa bostadsbyggnader anvisat reservationsanslag å 1,500,000 kronor disponera dels till utförande genom ingenjörsvetenskapsakademien, under första hälften av år 1923, av tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet ett belopp av 50,000 kronor och dels till åtgärder, ägnade att indirekt förbilliga eller eljest främja bostadsproduktionen, ett belopp av 25,000 kronor; samt

3:o) för avsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby under titel »utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder» å tilläggsstat för år 1922 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 320,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen:

dels en inom första kammaren av herr *A. Pers* väckt motion (nr 142), vari yrkats avslag å Kungl. Maj ts förslag om ökning av statens bostadslånefond;

dels en inom andra kammaren av herr *R. Samuelsson* m. fl. väckt motion (nr 112), vari hemställts, att riksdagen på tilläggsstat för år 1922 ville dels anvisa ett anslag av 5,000,000 kronor att utgå såsom statsbidrag utan ränta och återbetalningsskyldighet till vissa byggnadsföretag, samt på extra stat för år 1923 anvisa lika stor summa under enahanda former och för samma ändamål, dels besluta, att statens bostadslånefond finge under 1922 utökas med 30 miljoner kronor ur statens rusdrycksmedelsfond att utgå såsom lån till kommuner, kooperativa bo-

stadsföretag och enskilda bostadsbyggare i avsikt att främja bostadsproduktionen, dels ock besluta, att statsbidrag finge utgå till minst 15 % av byggnadskostnaderna och lån till 35 % eller sammanlagt minst 50 % av byggnadskostnaderna;

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

dels ock en inom andra kammaren av herr *E. Hage* väckt motion (nr 300), däri föreslagits, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts propostion, nr 228, angående vissa lån till bostadsproduktionen m. m. måtte uttala sig för, att de hittills gällande bestämmelserna angående ett års räntefrihet för byggnadsföretagaren fortfarande finge bliva gällande.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å herr Pers' motion nr I: 142 och det i herr Samuelssons m. fl. motion nr II: 112 framställda förslaget om lån till statens bostadslånefond, i vad detsamma skilde sig från utskottets förslag,

a) medgiva, att för ökning av statens bostadslånefond finge såsom lån från statsverkets fond av rusdrycksmedel disponeras för år 1922 ett belopp av 10,000,000 kronor;

b) medgiva Kungl. Maj:t rätt att ur ett av riksdagen under femte huvudtiteln å extra stat för år 1922 till statsbidrag åt kommuner med flera för uppförande av vissa bostadsbyggnader anvisat reservationsanslag å 1,500,000 kronor disponera dels till utförande genom ingenjörsvetenskapsakademien, under första hälften av år 1923, av tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet ett belopp av 50,000 kronor och dels till åtgärder, ägnade att indirekt förbilliga eller eljest främja bostadsproduktionen, ett belopp av 25,000 kronor;

c) för avsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby under titel »utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder» å tilläggsstat för år 1922 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 320,000 kronor; samt

II) att herr Samuelssons m. fl. motion nr II: 112 i under punkten I ej vidrörda delar icke måtte vinna riksdagens bifall;

III) att herr Hages motion nr II: 300 måtte anses besvarad genom vad utskottet förut anfört.

Herr W e s t m a n: Herr talman! Det föreliggande ärendet avser stödjandet av bostadsproduktionen, och det är alldeles uppenbart, att det står i ett nära sammanhang med ett ärende, som behandlades i går, nämligen frågan om förlängning av hyresstegringslagen. Men den frågan föll ju i går kväll, som vi veta. Dess fall måste anses betyda, att statsmakterna nu ha för avsikt att slå in på en annan principiell linje än tvångets, nämligen den linjen, att i den mån det kan vara behövligt stödja självverksamhet för anskaffande av bostäder.

Det lider väl intet tvivel att, därest man lägger armarna i kors och låter allting sköta sig självt, det är möjligt, att det på vissa håll kommer

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

att uppstå en del svårigheter, då den nuvarande hyreslagen utgår den 1 oktober 1923. Det måste väl då anses vara synnerligen välbetänkt, att statsmakterna, i den mån det är görligt, försöka att skaffa garantier för att dessa svårigheter i största möjliga utsträckning komma att undanröjas. Därvidlag är det tydligen en åtgärd, som framför alla andra rekommenderar sig själv, åtgärden att skaffa förbättrade kreditvillkor för dem, som önska bygga bostäder för det egna behovet.

Kreditfrågan är — det får ej förbises — för bostadsproduktionen av synnerligen stor vikt. Dess betydelse har också behjärtats av första lagutskottet. Jag ber att få erinra om att detta lagutskott i motiveringen till det utlåtande, vari utskottet avstyrker hyresstegringslagens förlängning, satt in ett stycke, där utskottet förklarar, att utskottet anser sig »böra uttala den förväntningen, att Kungl. Maj:t även hädanefter kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen av förhållandena på bostadsmarknaden och taga under övervägande lämpligheten av att, där omständigheterna därtill kunna föranleda, genom åtgärder ägnade att främja självverksamheten, stödja strävanden för anskaffande av bostäder till skäliga pris. Särskilt torde i detta avseende böra ifrågakomma beredande av förbättrade kreditvillkor för enskilda eller kooperativa föreningar, vilka avse att bereda bostäder för den enskildes eget eller föreningsmedlemmarnes behov.»

Jag har velat fästa uppmärksamheten vid detta lagutskottets uttalande. Det har ju nu, sedan frågan om hyresstegringslagens förlängning fallit, fått en aktualitet, som gör, att det förtjänar ett bättre öde än att drunkna i ett utskottsbetänkande, som, då frågan fallit, icke kommer inför Kungl. Maj:ts ögon.

Om man därefter ser på den hållning, som statsutskottet i det utlåtande, som nu föreligger till kammarens avgörande, intagit i fråga om det allmännas stödjande av bostadsproduktionen, så finner man, att statsutskottet icke ansett sig kunna förorda, att det i år göres ens så mycket, som man gjort förut, ja, statsutskottet har icke en gång ansett sig kunna förorda, att det göres så mycket, som Kungl. Maj:t föreslagit i sin proposition.

Jag ber att få erinra därom, att man vid 1920 års riksdag tog ett ganska kraftigt tag för att stödja bostadsproduktionen. Då beviljade nämligen riksdagen att utgå såsom lån ur rusdrycksmedelslånefonden ett belopp av 15 miljoner kronor för 1920 och likaledes ett belopp av 15 miljoner kronor för 1921, och därjämte beslöt då också riksdagen, att som statsbidrag utan återbetalningsskyldighet skulle på 1920 års tilläggsstat utgå 4 miljoner kronor och på 1921 års stat 6,5 miljoner kronor. Under 1921 års riksdag fattades intet beslut om att öka det belopp, varmed lån skulle kunna utgå ur rusdrycksmedelslånefonden, men riksdagen anvisade till statsbidrag utan återbetalningsskyldighet ett belopp av 1,5 miljoner kronor att utgå under år 1922. För år 1921 fanns alltså tillgängligt i lån 15 miljoner kronor och i statsbidrag 6,5 miljoner kronor. Då frågar man sig: Möttes dessa anbud från statens sida om hjälp med intresse? Lämnades det in många ansökningar om att komma i åtnju-

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

tande av dessa förmåner? Ja, det visar sig enligt de uppgifter, som lämnas i propositionen till årets riksdag, att under år 1921 lån sökts till en summa av 32 miljoner kronor och statsbidrag till en summa av 13 miljoner kronor. Man sökte således dubbelt så mycket, som fanns att få både av den ena och den andra understödsformen.

Nu i år begär Kungl. Maj:t endast, att riksdagen måtte medgiva, att ur rusdrycksmedelslånefonden det skall få disponeras ett belopp av 15 miljoner kronor som lån, men däremot begäres ingen ny summa att utgå såsom statsbidrag. När statsutskottet nu behandlar denna ganska moderata framställning från Kungl. Maj:ts sida, säger utskottet — som herrarna se i utskottsbetänkandet sid. 3 — att enligt vad utskottet inhämtat, lär behållningen av statsverkets fond av rusdrycksmedel icke lämna tillgång för utlämnande av lån till så stort belopp som 15 miljoner kronor, och då utskottet icke kan förorda, att medel på annan väg beredas, så har utskottet funnit sig böra föreslå, att det äskade beloppet begränsas till 10 miljoner kronor.

Jag har blivit satt i tillfälle att se de officiella siffror rörande rusdrycksmedelslånefondens ställning, som lämnats statsutskottet och som ligga till grund för utskottets uttalande. Man finner, att man enligt dessa siffror beräknat, att fondens tillgångar vid 1922 års utgång komma att uppgå till 13,760,000 kronor. Nu är det emellertid så, att de lån, som beviljas, icke omedelbart uttagas ur fonden. Som jag nyss nämnde, har 1920 års riksdag medgivit, att lån på 30 miljoner kronor må utgå av den nämnda fonden, därav 15 miljoner för 1920 och 15 miljoner för 1921. Men av dessa 30 miljoner kronor ha enligt den promemoria, som blivit företedd för statsutskottet, hittills endast 14 miljoner kronor verkligen utbetalats, och det beräknas i promemorian, att först under 1922 års lopp det återstående beloppet nämligen 16 miljoner kronor skall lyftas ur fonden. Det skulle därför enligt min uppfattning icke medföra någon som helst risk, om riksdagen beviljade det belopp, som Kungl. Maj:t begärt, nämligen 15 miljoner kronor. Men då det måhända kan anses stöta på några principiella betänkligheter att göra det, skall jag nöja mig med att hemställa, att kammaren måtte bevilja i stället för de 10 miljoner kronor, som utskottet föreslagit, 13 miljoner kronor. Det bör ju kunna ske utan minsta risk, då fondens ställning vid årets slut, som jag förut sagt i promemorian beräknas till 13,760,000 kronor.

För övrigt vore det väl icke så förfärligt farligt, ifall man skulle råka besluta, att ett större belopp skulle få utgå, än fonden kan beräknas innehålla.

Men för att vara alldeles på den säkra sidan skall jag nöja mig med att föreslå den ändringen, att beloppet 10 miljoner kronor, som skulle utgå som lån enligt statsutskottets förslag, måtte ändras till 13 miljoner kronor.

Jag skulle vidare vilja framhålla, att det verkligen icke är fråga om någon välgörenhet i någon högre grad vid beviljandet av dessa lån ur rusdrycksmedelsfonden, ty räntan på dessa lån har förut varit bestämd till 5 %, frånsett första året, och utskottet tillstyrker nu, att denna ränta

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

alltjämt skall bibehållas. I det avseendet har utskottet varit betydligt mindre liberalt, än det varit i fråga om de lån, som lämnats ur rederilånefonden, ty beträffande dessa lån har utskottet hemställt om den ändringen, vilken också bifölls av riksdagen, att ränteprocenten skulle nedsättas ifrån 5 % till 4 %; detta med hänsyn till rederinäringens betryckta läge. Jag har velat erinra härom endast för att påpeka, att man, då det tillämpas en så pass hög ränteprocent, icke ställer några alltför stora anspråk på statskassan, om man, som jag yrkat, höjer den summa, som utlånas från 10 miljoner kronor till 13 miljoner kronor.

Jag har begärt ordet i denna fråga för att framföra dessa synpunkter, och jag har gjort det icke minst av det skälet att det förefaller mig vara av synnerligen stor betydelse, att riksdagen stryker under sin förhoppning, att Kungl. Maj:t måtte komma att ägna förhållandena på bostadsmarknaden sitt intresse och att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som det kan vara möjligt att vidtaga, främst genom att stödja byggnadsverksamheten genom beviljandet av kredit åt de enskilda personer, som bygga för egen räkning, ävensom till de kooperativa bostadsföreningarna, på det att den övergång, som nu skall ske, från den tvångsbundna till den fria bostadsmarknaden måtte komma att äga rum så jämnt som möjligt och utan allt för svåra rubbningar.

På samma gång jag uttalar den förhoppningen, att kammaren måtte bifalla det yrkande jag framställt, vågar jag till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta en vördsam vädjan, att han, vid förberedandet av statsverkspropositionen till nästa års riksdag, även måtte behjärta angelägenheten av den fråga, jag här tillåtit mig beröra.

Herr greve och talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till statsutskottets hemställan med den ändringen, att den siffra, som under punkt I) a) i utskottets hemställan angives med 10 miljoner kronor, måtte ökas till 13 miljoner kronor.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag får erkänna, herr talman, att jag är överraskad över att det från herr Westmans sida gjorts ett sådant yrkande. Då denna fråga behandlades på statsutskottets tredje avdelning, fanns det, som också framgår av utskottsbetänkandet, yrkanden, som gingo i olika riktningar. Det fanns motioner väckta, som ville gå längre än Kungl. Maj:t gått, men det fanns också motioner, däri man efter en utförlig argumentering kom till det slutet, att lån av den art, som det här är fråga om, icke i fortsättningen borde lämnas. Vid utskottets överläggning, med anledning härav, förhöll det sig ju så — jag tror icke, att det är något oriktigt att meddela det — att man från den politiska grupp, som herr Westman tillhör, ställde sig på den ståndpunkten, att man icke ville bevilja något anslag alls utan för närvarande helt inställa denna låneförmedling. Efter åtskilliga underhandlingar kom man emellertid till det resultat, som föreligger i form av detta betänkande. Dessförinnan hade det dock ingått ett meddelande, som gick ut på att man icke kunde förorda ett så stort belopp som 15 miljoner kronor, därest beloppet i fråga skulle tagas av rusdrycksmedelsfonden.

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

Enligt nu föreliggande kalkyler skulle fonden nämligen icke äga tillgång till ett så stort belopp som i propositionen förutsättes, och man enade sig då, som sagt, slutligen om att bestämma beloppet till 10 miljoner kronor.

Vad ränteförhållandena beträffar är det ju sant, att man i utskottets hemställan icke har föreslagit någon förändring i avseende å de utgående räntornas höjd. Däremot har utskottet tagit upp en förut för vederbörande låntagare medgiven förmån, nämligen att de skulle under första året lånet löper medgivas räntefrihet för detsamma. Departementschefen har ansett sig icke kunna förorda detta. Men med hänsyn till föreliggande förhållanden och till att man nu sänkt beloppet och på grund av upprepade framställningar av denna art från låntagare, som alldeles särskilt betona önskvärdheten av denna räntefrihet under första året, vilken man betecknar såsom en synnerligen värdefull förmån, fann sig utskottet böra vara med om att dylik räntefrihet skulle lämnas jämväl å nu berörda medel.

Det förefaller mig som om också avdelningens beslut, som också senare enhälligt godkändes av utskottet i plenum, vore av den art, att det borde kunna vara tillfredsställande ur olika synpunkter, och jag tillåter mig därför hemställa om bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr W a h l: Jag har begärt ordet för att i största korthet yrka bifall till det av herr Westman framställda yrkandet.

Efter det beslut, som fattades i går att avslå hyresstegringslagens prolongering, så är det tämligen tydligt, att det behövs ett riktigt kraftag, ifall vi skola kunna komma över de värsta svårigheterna till nästa års höst. Det är ju på det sättet, att det här i Stockholm pågår en livlig egnahemsbyggnadsverksamhet och det skulle vara synnerligen beklagligt, om denna egnahemsbyggnadsverksamhet komme att avstanna på grund av bristande penningmedel. Den största svårigheten, som dessa egnahemsbyggare hava att kämpa med, är ju att ordna den s. k. sekundärkrediten, och ett övervinnande av dessa svårigheter kan näppeligen ske annat än genom lån ifrån stat eller kommun.

Med denna korta motivering, herr talman, ber jag att få på det livligaste instämma i herr Westmans yrkande.

Herr statsrådet L i n d q v i s t: Ja, herr talman, jag har ju anledning att ännu en gång under denna riksdag kunna uttala min tillfredsställelse över det sätt, på vilket utskottet behandlat från mitt departement framförda frågor, ty frånsett det nu begärda beloppet, har ju utskottet bifallit fullt och helt vad Kungl. Maj:t föreslagit i den proposition, som ligger till grund för detta utlåtande.

Utskottet har ju till och med på en punkt varit liberalare än Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t har nämligen föreslagit, att den förmån, som förut har tillkommit låntagarna, att de skulle vara befriade från erläggande av ränta på lånet under första året, att den förmånen skulle bortfalla, men utskottet säger nu därom, att det måste befinnas vara olämpligt att

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

lägga den bördan på låntagarna att under själva byggnadsåret också svara för denna ränteutgift, och utskottet föreslår sålunda, att man skall bibehålla det hittillsvarande systemet. Om riksdagen vill biträda detta förslag, så kan jag ju självfallet icke annat än uttala min glädje över att riksdagen på den punkten vill vara litet liberalare än Kungl. Maj:t har varit.

Jag vill också säga, att jag, med hänsyn till utskottets förslag rörande Mörby, är mycket glad över att Kungl. Maj:ts förslag på den punkten blivit bifallet. Genom detta bifall till Kungl. Maj:ts förslag blir det möjligt att kunna komma över en del av de svårigheter och de rätt stora svårigheter, som eljest skulle hava tornat upp sig, om icke riksdagen hade kunnat bidraga till att på det tillfredsställande sätt, som nu är föreslaget, lösa denna fråga.

Alla övriga säryrkanden, som ligga inlagda i propositionen, äro, som sagt, också biträdda av utskottet, och det gläder mig självfallet. Beträffande själva det ifrågavarande beloppet så har ju utskottet inte sagt, såvitt jag kan finna, att utskottet skulle hava haft något emot att även på den punkten biträda Kungl. Maj:ts förslag, utan utskottet säger, att detta icke kan låta sig göra, därför att rusdrycksmedelsfonden, om vilken vi tvista här i riksdagen nästan varje år på något sätt, icke innehåller tillräckligt med pengar, icke så mycket åtminstone att det räcker till att av den låna ut dessa 15 miljoner kronor. Jag har försökt att göra mig underrättad om, hur det förhåller sig med den saken, och jag har fått den uppgiften, att det nog finns mera åtminstone än de 10 miljoner kronor, som utskottet föreslår, och den första ärade talaren har också vågat sig på att göra ett yrkande om att höja ifrågavarande belopp till 13 miljoner kronor, självfallet utgående ifrån att fonden förfogar över det beloppet. Jag skulle ha blivit mycket glad, om utskottet vågat kosta på sig den bottenskrapning av fonden, som kanske behövt göras för att komma närmare det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet av den anledningen, att de penningmedel, som anslås nu, knappast på något område torde vara bättre använda än de bliva i det här avseendet. Jag har också funnit, att handhavandet av byggnadsbyråns angelägenheter sker på mest tillfredsställande sätt och att de, som vända sig dit och där få lån för bostadsbyggande i våra städer och stadsliknande samhällen, att de där få ett handslag, som är så utomordentligt värdefullt, att de hava all anledning att vara glada och lyckliga över att staten hjälper på detta sätt.

Nu törs jag för min del icke säga, att rusdrycksmedelsfonden har dessa 13 miljoner kronor, men ett vill jag på det bestämdaste understryka och det är, att nog skulle jag bliva glad, om riksdagen ville följa det säryrkande, som gjorts under debatten, och alltså på den punkten ville frånträda utskottets förslag samt bevilja ett belopp av 13 miljoner kronor. Jag hoppas då också, att vi skola kunna pressa fram det beloppet.

Det riktades även en vädjan till mig att jag, om jag har något med saken att göra vid den tidpunkten, skulle sörja för att man vid näst-

kommande års riksdag också fick tillfälle att bevilja anslag för här ifrågavarande ändamål eller ställa pengar till förfogande för detta. Jag ber få säga, att denna vädjan var tämligen överflödig, ty ingen torde vara mera intresserad för den saken än jag är, och det gladde mig ofantligt, då jag i höstas fick först finansministern och sedan regeringen med på att gå fram till riksdagen med begäran om ett så pass stort belopp som det här är fråga om till fortsättande av bostadsbyggandet på det här området. Om jag skulle hava något med saken att göra, när det nya förslaget skall läggas fram nästa år, så ber jag den ärade talaren vara övertygad om att hans vädjan, så långt mina krafter räcka till, skall gå i uppfyllelse.

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

Herr Nilson, Karl August: Då frågan om statens medverkan till byggnadslån för bostäder kommit upp till debatt ber jag särskilt med anledning av herr statsrådets och chefen för socialdepartementet yttrande få säga, att om dessa lånemedel verkligen skola bliva till gagn för det ändamål de äro avsedda att gagna, så är det förutom lånesummans storlek även en annan sida av saken, som torde behöva av Kungl. Maj:t beaktas, nämligen de villkor, under vilka dessa medel skola utgå till städerna. Som bekant är det ju kommunerna, som få stå såsom ansvariga för dessa medel, och de bestämmelser, som åtfölja uppgörelsen med kommunerna, äro rätt så skarpa och stränga och binda kommunerna ganska hårt vid vissa villkor, som få lov att tillämpas gentemot de slutliga låntagarna. Nu har det visat sig i kommunerna, att de lån, som redan hava uttagits av 1920 och 1921 års anslag komma att vålla kommunerna betydande förluster. Jag har mig bekant, att det i ganska många kommuner redan har visat sig, att många av de hus, som blivit uppförda under anlitande av statens byggnadslån, icke kunnat förränta sig och att kommunerna måste återtaga eller på annat sätt placera sådana byggnader. Kommunerna få emellertid därför vidkännas rätt stora förluster. Detta kommer i sin mån naturligtvis att bidraga till att kommunerna nu komma att bliva ytterst försiktiga och icke kunna tänkas vara hågade att vilja ställa sig delkredere för ytterligare lånebelopp, därest icke Kungl. Maj:t kan på något sätt bereda dem några lindrigare villkor än de hittills gällande. Jag har velat fästa uppmärksamheten på den saken till den kraft och verkan det hava kan, ty jag kan försäkra herr statsrådet, att det icke skall bliva många miljoner uttagna av de nu föreslagna, därest kommunerna hava den utsikten att de skola på dessa lån komma att göra lika stora förluster som de gjort på 1920 och 1921 års lån. Nu varken jag kan eller vill föreskriva, vad som bör göras åt denna sak, men den sammanhänger naturligtvis därmed att kommunerna äro förbundna att tillse, att dessa lån skola ligga i ett visst plan över bottenlånet och sträcka sig till en viss höjd, vilket gör att, när bostäderna av en eller annan anledning måste realiseras, dessa topplån icke kunna vid realisationen utvinnas utan förlust.

Jag är säker på att regeringen, som jag vet är intresserad för denna sak och som vill att lånen verkligen skola komma vederbörande tillgodo,

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

också vill beakta de därmed förbundna förhållandena. För min del tror jag, att, om sådana villkor kunna beviljas kommunerna, att kommunerna verkligen bliva intresserade av att ställa sig delkredere för lånen, det också nu skall bliva fråga om rätt stora belopp från statens lånefond. Nu är ju ändå byggnadskostnaderna nere så väsentligt, att det är mycket lättare att nu åstadkomma byggnader, men kommunerna äro, som sagt, brända, så att de kanske av det skälet icke våga sig på ytterligare risker.

Skulle det därför visa sig vara möjligt att komma till ett högre utlåningsbelopp än 10 miljoner kronor, skulle jag icke heller hava något däremot.

Herr Pers: Jag vill bara i korthet säga det, att, efter gårdagens beslut i fråga om hyresstegringslagen, mina betänkligheter emot detta anslag hava försvunnit och att jag ansluter mig till utskottets förslag.

Jag tror icke, att herr Westmans resonemang i denna fråga är så alldeles hållbart, därför att förhållandena icke alls äro sådana nu, som när dessa högre siffror kommo till. Dels ha byggnadskostnaderna ju gått ned mycket och dels är det ju också större möjligheter nu att få låna pengar i landet. Men det är klart att denna sekundärkredit, som staten tillhandahåller, är av stort värde för egnahemsbyggarna och bostadsbyggarna, och jag ansluter mig alldeles givet till det resonemang, som här förts om önskvärdheten av att gå dem tillhanda med dylik kredit. I likhet med herr Nilson tror jag dock, att kommunerna måste taga vara på sin ekonomi och icke gå för långt i det fallet, så att jag föreställer mig, att pengarna icke bliva så efterfrågade. Det är naturligtvis för övrigt betänkligt att här höja några miljoner kronor på statsutskottets förslag, och därför hemställer jag, huruvida det icke vore lämpligt ändå av kammaren att stanna vid det av statsutskottet föreslagna beloppet.

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Herr talman! Jag tror, att man kan vara förvissad om att riksdagen ställer sig välvillig till förslaget om att lämna pengar för detta ändamål. För vartdera av åren 1920 och 1921 tillsläppte riksdagen 15 miljoner kronor, sålunda sammanlagt 30 miljoner kronor, och om det nu beviljas 10 miljoner kronor till för detta år, så har det ju på denna korta tid upplagts en fond på 40 miljoner kronor för här ifrågavarande ändamål. Det har visserligen omtalats i utskottsbetänkandet, att det kanske icke är stora utsikter till att få pengar disponibla för detta ändamål till ett kommande år, men man får väl se, hur förhållandena bliva under den närmaste tiden och något absolut bindande får detta icke anses vara.

Vidare är det så att om allting får hava sin gilla gång, så skola amorteringar efter en viss tid strömma in igen och då får denna fond, om den fortsätter att verka, pengar disponibla så att säga automatiskt. Vad beträffar de villkor, som herr Nilson i Kristinehamn talade om, och han vädjade ju, såvitt jag förstod honom rätt, till herr socialministern, att denne skulle lätta något på dessa villkor, tror jag näppeligen det går an för Kungl. Maj:t att göra någon ändring i dessa, ty de äro ju fastställda

av riksdagen, när riksdagen första gången beslutade denna fond. Jag tror, att det får lov att göras en framställning till riksdagen i det ärendet, om det skall ske några förändringar. Ett av huvudvillkoren, som uppställdes, när vi första gången behandlade detta ärende, var, att man skulle tillse, att kommunerna verkligen åtogo sig ansvaret för att medlen kommo till rätt användning. Det var den enda möjlighet man ansåg sig hava för att kunna få en tillfredsställande kontroll över att dessa pengar kommo till användning, där de bäst behövdes och på rätta sättet.

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

Jag tror, att det förslag, som framlagts av statsutskottet, är väl avvägt, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Då jag tror, att den av herr Johan Nilsson lämnade uppgiften om lånevillkoren torde vara rätt så betydelsefull och då i händelse villkoren icke kunna på något sätt ändras kommunerna helt visst komma att icke lägga sig ut för nya lån i någon större utsträckning, varav kommer att följa att icke heller så stora summor bli behövliga, ber jag nu, då jag förra gången icke gjorde något yrkande, att vid detta tillfälle få yrka på bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Lindqvist: Endast några ord med anledning av herr Nilsons i Kristinehamn första yttrande, i vilket han riktade en vädjan till mig, att söka sörja för att kommunerna icke komme i någon svår ställning med hänsyn till den uppgift de hava att fylla såsom låneförmedlare. Jag vill lämna den upplysningen, att jag icke har hört någon erinran i det avseendet förut, men att det däremot har gjorts ganska starka erinringar mot att kommunerna icke ställa sig tillräckligt välvilliga till de lånesökande, som vilja hava pengar för dessa byggnadsändamål. Det har sagts, att när ansökningar lämnats in till vederbörande kommunala myndighet, har det hänt, att man fått det svaret — vi tänka oss, att det är ett samhälle, som ligger alldeles inpå staden, men på stadens mark — att kommunen har intet intresse av att sökandena, som ha sysselsättning i staden, flytta ut dit och betunga kommunen. Denna har således ingen anledning att vidtaga någon åtgärd för att underlätta en sådan utveckling. Jag skulle för min del vilja rikta en vädjan till kommunerna, att, när staten nu på detta sätt lämnar bidrag genom att ställa medel till förfogande, de för sin del ville på allt sätt underlätta anordnandet av bostadsbyggandet och ställa sig mera välvilliga, då det gäller att ikläda sig den garanti, som de ju alltid skola påtaga sig såsom förmedlare av lånen.

För övrigt är jag icke alls obenägen för att man skall pröva och undersöka, vad värde de av herr Nilson gjorda erinringarna ha. Föreligga några oriktigheter i den vägen, bör man naturligtvis sörja för att riksdagen lämnas tillfälle att vidtaga de förändringar, som äro nödvändiga för att det hela skall gå mera lätt och lekande än det för närvarande gör.

Herr Westman: En föregående ärad talare, medlem av stats-

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

utskottet, började sitt anförande med att uttala sin förvåning över mitt uppträdande i denna fråga. Jag undrar, om icke detta berott därpå, att han väl uteslutande betraktat mig ur statsutskottssynpunkt. Det finns emellertid även en annan synpunkt, som jag för min del sätter mycket värde på och det är första lagutskottssynpunkten. Om den ärade talaren hade betraktat mig ur den synpunkten, hade han funnit, att jag varit bland dem, vilka i lagutskottets motivering satt in ett uttalande, som jag tillät mig citera, och vari just framhölls, att ett upphävande av hyresstegringslagen nödvändigtvis måste medföra, att statsmakterna ägnade uppmärksamhet åt nödvändigheten av att bereda förbättrade kreditvillkor åt dem, som vilja skaffa bostäder åt sig själva.

Det är nämligen så, att kreditfrågan, såvitt vi kunnat finna vid vårt studium, spelar en fullkomligt avgörande roll för bostadsproduktionen. Jag vågar tro, att även den, som eljest skulle vara tämligen tveksam om lämpligheten av ett statsingripande på detta område under andra former och under andra omständigheter, måste medge, att det kan finnas mycket starka skäl för att staten gör allt vad den kan för att genom kredit stödja självverksamheten, när det nu gäller att övergå från ett tvångssystem till den fria marknaden. Jag har därför tillåtit mig göra det yrkande, som jag här framställt, nämligen att vi skulle höja det av utskottet föreslagna beloppet av 10 miljoner kronor till 13 miljoner kronor för att på det sättet i alla fall ställa ytterligare 3 miljoner till förfogande till det behjärtansvärda syftet. Vi kunna naturligtvis göra mycket gott för många hem med en sådan summa.

Jag ber med anledning av vad som förekommit i debatten att få understryka, att enligt de siffror, som hava legat till grund för statsutskottets utlåtande, skulle de odisponerade tillgångarna av rusdrycksmedelsfonden vid 1922 års utgång utgöra 13,760,000 kronor. Jag vill ännu en gång betona, att det under sådana förhållanden icke är farligt att därur taga 13 miljoner kronor. Först och främst visar det sig nämligen, att av hittills för utlåning avsedda 30 miljoner kronor har endast hälften kommit till verklig användning. Pengarna lyftas icke under det år de beviljas. Vidare kan Kungl. Maj:t i detta fall göra som Kungl. Maj:t gjort i fråga om statsbidragen till byggnadsverksamheten. Om det visar sig, att det icke finns pengar till det belopp, som riksdagen beräknat, beviljar Kungl. Maj:t naturligtvis ansökningarna endast till det belopp, till vilket det finns pengar. Så har Kungl. Maj:t gjort i det fallet, och så kunde Kungl. Maj:t göra även i detta fall, om någon anledning därtill skulle komma att föreligga, men jag vågar tro, att så icke skall bli förhållandet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Klefbeck: Herr Johan Nilsson sade, att statsutskottet med mycken välvilja behandlat det föreliggande ärendet, och det är jag den förste att villigt och tacksamt erkänna. Men situationen var ju vid utskottsbehandlingen annan än den nu är. När statsutskottet föreslog ett anslag av 10 miljoner kronor, var ju icke hyresstegringslagens öde avgjort. Det har nu skett, och efter den utgång, som denna fråga fick

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

i går, skulle jag varmt vilja vädja till kammarens ledamöter, att de ville bevilja det belopp, som här föreslagits av herr Westman.

Även jag kan bestämt vitsorda, att den brännande punkten i denna fråga är just kreditfrågan. Gentemot förslaget har egentligen endast invänts, att man måste taga hänsyn till de betydande förluster, som städerna åsamkat sig genom bostadsbyggandet under kristiden. Jag vet, att dessa förluster äro mycket stora, men jag vill å andra sidan säga, att för det bostadsbygge, som under nu rådande förhållanden kan komma till stånd, har man ju icke att befara några avsevärda förluster. Vidare vill jag säga, att om riksdagen skulle bevilja dessa 13 miljoner, har man därmed ingalunda tvingat någon kommun till några utgifter, med vilka den ej kan gå i land, utan det är väl så, att blott sådana kommuner, där bristen på mindre lägenheter är allra störst, bli ställda inför kravet att nu sätta in all den kraft de besitta för att kunna möta detta behov. Skulle nu icke alla pengar tagas i anspråk, är ju ingen skada skedd. Men om det genom det högre anslaget bleve ökad möjlighet för de kommuner, som nödgas göra något för att lindra det fruktansvärda läget på bostadsmarknaden, vore detta en synnerligen god sak.

Jag vill endast tillägga, att detta anslag åsyftar att uppmuntra den enskilda företagsamheten och har sålunda egentligen icke med statsingripande att göra. Detta bör ju också vara ett skäl till att man bör stå mindre betänksam mot detta företag än om det hade en annan karaktär.

Jag skulle, som sagt, varmt och enständigt vilja vädja till kammaren att under nu rådande förhållanden göra allt för att hjälpa dem som äro mest i behov.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag vill blott i korthet påvisa risken av, att om vi besluta ett anslag av 13 miljoner kronor och andra kammaren biträder utskottets hemställan, vi möjligen skulle kunna få en gemensam votering på denna punkt. Därigenom skulle uppstå en rätt egendomlig situation.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Klefbeck: Det är ju ett argument, som skrämmer många. Men efter vad jag hörde herr talmannen giva tillkänna här om dagen, skall det bliva gemensam votering på torsdag. Om statsutskottet är riktigt snällt, kunna vi kanske få voteringspropositionen klar till dess!

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; samt 2:o), av herr *Westman*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att det i punkten I a) avsedda lånebeloppet bestämdes till 13,000,000 kronor.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Ang. främjande av bostadsproduktionen m. m. (Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 113, röstar

Ja

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, bifalles herr Westmans under överläggningen gjorda yrkande.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;
Nej — 57.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 114, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under riksstatens sjätte huvudtitel gjorda framställningar om anslag till vägar m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag för väganläggning Tärna kyrkoby —Slussfors.

Punkten 6.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för anläggning av väg mellan Tärna kyrkoby och Slussfors på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor.

I en av herr *E. Lindberg* m. fl. i ämnet inom andra kammaren väckt motion (nr 115) hade i nu förevarande avseende hemställts att riksdagen, utöver det av Kungl. Maj:t å riksstaten föreslagna beloppet av 150,000 kronor, måtte å tilläggsstat anvisa ytterligare 50,000 kronor.

För iståndsättande av ödebygdsvägen mellan Tärna kyrkoby och Stensele sockengräns samt för anläggning av en vanlig väg mellan Tärna kyrkoby och Slussfors hade riksdagen beviljat på tilläggsstat för år 1920 100,000 kronor, på extra stat för år 1921 200,000 kronor, samt på extra stat för år 1922 300,000 kronor. Med de hittills anvisade medlen hade kostnaderna för iståndsättande av ödebygdsvägen blivit i sin helhet täckta, varjämte arbetena å den vanliga vägen mellan Tärna kyrkoby och Slussfors påbörjats.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hade nu i ämnet anfört följande:

»Arbetena, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen igångsatts

Anslag för väganläggning Tärna kyrkoby —Slussfors.

i medio av år 1920, hava bedrivits i sådan utsträckning, som anvisade medel medgivit. Som emellertid det av staten under byggnadstiden bekostade underhållet å den från början synnerligen enkelt utförda, men rätt livligt trafikerade ödebygdsvägen bliver jämförelsevis dyrbart, vore det önskvärt, om vissa synnerligen svaga sträckor av densamma kunde snarast möjligt ersättas med ny väg, varför ett något ökat årligt anslag för arbetets rationella bedrivande vore av behovet synnerligen påkallat. Länsstyrelsen i Västerbottens län har även hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort framställning om att denna vägbyggnad måtte forceras, i ändamål att lindra arbetsbristen i nordligaste delen av länet. Hela byggnadskostnaden beräknas nämligen för närvarande till cirka 1,600,000 kronor, motsvarande med 300,000 kronors årsanslag en arbetstid av 5 à 6 år, vilken för nedbringande av ofrånkomliga administrationskostnader vore lämpligt att avkorta. Anslagsbehovet för år 1923 uppgår därför till 400,000 kronor.»

Styrelsen hade därför hemställt, att för ändamålet måtte för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisas 200,000 kronor.

Departementschefen hade i ämnet anfört följande:

»I Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till 1920 års riksdag förutsattes, att det årliga anslagsbeloppet för vägen Tärna kyrkoby—Slussfors skulle bestämmas till 300,000 kronor. Med hänsyn härtill och då förhoppning torde förefinnas, att genom undvikande av arbetets forcering en nedsättning i den för företaget beräknade kostnadssumman skall kunna ernås, anser jag mig icke böra tillstyrka anvisande för tiden 1 januari —30 juni 1923 av högre anslagsbelopp än som motsvarar det vanliga årsbeloppet eller 150,000 kronor.»

Utskottet hade i den nu föredragna punkten med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställt,

a) att riksdagen måtte för anläggning av väg mellan Tärna kyrkoby och Slussfors på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor;

b) att herr Lindbergs m. fl. i ämnet väckta motion, i vad samma motion avsåge anvisande av anslag till ifrågavarande väganläggning å tilläggsstat för år 1922, icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr R o s é n: Herr talman! Jag skall icke göra något yrkande, men jag vill säga, att jag har haft tillfälle att inom vederbörande utskottsavdelning fästa uppmärksamheten på önskvärdheten av att utskottet skulle göra ett uttalande beträffande byggnadssättet vid denna ganska dyrbara väg.

Den ursprungliga avsikten var att man i större utsträckning skulle utnyttja den gamla ödebygdsvägen. Med den rätt grundliga kännedom jag har om byggnadssättet och om förfarandet i övrigt vid denna väg måste jag beklaga, att så icke skett i tillräcklig utsträckning. Visserligen uppgives det i ett yttrande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i anled-

Anslag för väganläggning Tärna kyrkoby —Slussfors. (Forts.)

ning av mina anmärkningar, att man följt ödebygdsvägen på en sammanlagd sträcka av 52 kilometer, medan man byggt ny väg på 28 kilometer. Men därvid är att märka, att man som ny väg icke medräknar alla de uträtningar av den gamla vägens krökar som förekomma, vilka uträttningar bliva ofantligt kostsamma.

Jag skulle naturligtvis inte hava någonting emot att det till de trakter, jag representerar, lämnas stora anslag till åstadkommande av goda vägar, men jag måste säga, att det är av större vikt, att det hushållas med medlen, så att vi kunna få många vägar i stället för dessa alltför dyrbara vägar, som nu byggas. Detta gäller för övrigt icke bara den väg, som det nu är tal om, utan åtskilliga andra. Den väg, som nu är i fråga, från Tärna till Slussfors, kommer icke att trafikeras synnerligen starkt, men likväl anser man sig för denna ombyggnad böra kosta på icke mindre än 200,000 kronor och något däröver per mil. Jag hade ansett, att man i motiveringen borde göra ett uttalande för större sparsamhet i detta avseende. Då så icke har skett, skall jag icke göra något yrkande, men jag lovar att till nästa år, om jag då är i riksdagen, återkomma till saken.

Jag vill blott tillägga, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sitt yttrande i saken har ansett, att dess verk är ganska gott, och det förvånar mig ju inte. Det har den styrelsen gjort, även när det gällt fiskehamnar och annat, beträffande vilka anläggningar emellertid riksdagen haft en annan uppfattning.

Herr förste vice talmannen: Beträffande denna sak har herr Rosén i avdelningen framhållit de anmärkningar han anser böra göras mot det sätt, på vilket väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bygger denna väg, som tillkommit med anledning av en motion, som väcktes av herr Rosén.

Det har många gånger diskuterats om denna väg här i kammaren, och kammaren torde veta, att den har gjorts bredare, än vad herr Rosén tänkte sig, på den grund att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåg det vara lämpligare att göra den sådan. Man får icke heller glömma, att det är staten, som skall underhålla den, varför man naturligtvis gärna vill se, att den bygges på ett för staten lämpligt sätt.

Med anledning av de anmärkningar, som herr Rosén framställt, har utskottet satt sig i förbindelse med översten i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt vederbörande byråingenjör och vi ha på kartan genomgått sektion efter sektion. Jag håller här i min hand ett yttrande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med dess förklaringar över anledningen till de avvikningar, som gjorts från den gamla vägsträckan. Det var nämligen meningen, att man, i den mån man kunde, skulle följa den gamla ödesbygdsvägen och förbättra den. Här äro speciella motiveringar för varje avvikelse. Beträffande den avvikelse på 11,900 meter framhålles t. ex., att »gamla vägen går genom skravel; svåra issvallningar och sönderskärningar av vägbanken förekomma, småkrokig och backig, varför nybrytning är billigare; högvatten går upp mot vägen, varför dyr uppbankning måste ske; mera skyddat läge mot drivsnö».

Anslag för väganläggning Tärna kyrkoby —Slussfors. (Forts.)

Nu utgick ju den ärade talaren från den grundliga kännedom om denna sak, som han framhöll att han hade. Men han är dock icke tekniker, och när det då för mig gäller att välja mellan herr Roséns auktoritet och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens auktoritet, väljer jag i alla fall den senare.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Ja, det är alldeles sant, att jag inte är tekniker, men jag har dock varit med om att bygga både järnvägar och vägar och har därför något begrepp om hur det skall byggas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beredande av medel för återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens bränslekommission anvisade anslag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets memorial nr 51, angående beviljande av medel till särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet.

Utskottets hemställan bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Ordet lämnades till herr förste vice talmannen, som yttrade: Jag får hemställa att kammaren ville besluta, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden sist måtte uppföras statsutskottets utlåtande nr 116 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m.

Dessutom får jag hemställa, att statsutskottets utlåtande angående arbetslöshetsanslaget överflyttas till torsdagens föredragningslista.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

överenskommelse angående vissa ändringar i dels de med Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund tidigare ingångna avtal, dels ock den för förstnämnda bolag fastställda bolagsordning;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1922 och första halvåret 1923 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1922—1923 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster; samt

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts under tilläggsstatens för år 1922, femte huvudtiteln, gjorda framställning angående anslag till hjälpverksamhet bland förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar, vilka genom världskriget kommit i nödläge.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt häradsskrivare för röstlängders upprättande;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upptagande i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 samt tilläggsstaten för år 1922 av en inkomsttitel »Valuta- och importavgifter», m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3, § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels av § 2 mom. 2 i tulltaxeunderrättelserna, dels ock av § 3 i förordningen den 31 maj 1907 angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen av varor, avsedda att till riket införas; ävensom

bankoutskottets memorial nr 77, i anledning av väckt förslag om gratifikation åt förste revisorn E. Risling.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,27 e. m.

In fidem
A. v. Kruseństjerna.

Stockholm 1922, Nordiska Bokindustri A.-B.
6675